Dr. Morten Luther,

nogle Vidnesbyrd og Tanker.

Af P. S. Vig.

(Fortsat).

2. Da henved 10 Aar senere kom til aabent Brud med Rom, noget, Luther vel mindst af alt havde ventet, fik det den største Betydning for ham, at han paa nært Hold og med egne Øjne havde set de Ting, han nu aabent og med Kraft vidnede imod. Men før den Tid er han saa optaget af den hellige Skrift og Frelsens Orden, som den der er aabenbaret, at han ikke særlig dvæler ved de sædelige Brist, som fandtes i Kirken dengang som altid. Men det er klart nok, at Vederstyggeligheden, han var Vidne til i Rom, har kastet en Braad ind i hans Sjæl, som bidrog sit til hans Opdragelse til Reformator. Og saaledes kommer hans Rejse under det Forsyn, under hvis Opdragelse vi alle, hver paa sin Maade staar her i Jordelivet. Denne Opdragelse bliver jo særlig kendelig i de Mænds Liv, som af Gud blev brugt til at udføre hvad vi kalder store Ting her i Verden. For Luthers Vedkommende er hans Rejse til Rom et betydningsfuldt Led i denne Opdragelse, saaledes som vi nu kan se den, da den er fuldbyrdet.

3. Luther havde alle sine Dage en grundig Mistro til Italienerne. Han siger, at naar Saksere og Flamlændere kommer til Italien, bliver de være end Italienerne, som Ordet gaar: De plattyske er listige, men vogt dig for en Tyskitaliener! saa snart en Tyster har lært Epikurisme og fordøjet Helvedkagen, er han en større Bedrager end Italienerne. En saadan, sagde Luther, er Biskoppen af Manitz; han var en rigtig Tyskitaliener. — Men Luthers tidligste Modstandere var netop den Slags Folk, enten Italienere eller Tyskitalienere, baade Dr. Johan Mayer, kaldet Eck, Prienas, Cajetan, Miltitz — og hvad de nu alle hed; som traadte op imod Munken fra Wittenberg. Luther stolede ikke paa disse Folks Ærlighed, enten de buldrede eller logrede, intet var ham mere afskyeligt end Forstillelse. Saaledes skriver Luther til sin gode Ven, Hofpræst Spalatin (1519). „Forøvrigt har vor Eck, det ærgerrige lille Dyr, udgivet et Blad . . . . men dette uredelige Menneske kaster sig deri over mig og mine Skrifter for at føle sit gamle Had imod mig og saa nævner han alligevel en anden som sin Modstander . . . . Jeg ærgrer mig over dette Menneskes skammelige Rænker . . . . (Mynsk: „Breve fra Luther" Side 48—49). Og til Eck selv skriver Luther under 19. Maj 1518: „Der er kommen mig nogle Obelisker i Hænde, hvori du har søgt at tilintetgøre mine Theser om Afladen, og dette er et Vidnesbyrd om, ja, om den evangeliske Kærlighed der byder os at formane en Broder, før vi anklager ham. Hvorledes kunde jeg enfoldige Menneske tro eller formode, at du vilde handle saaledes bag min Ryg, da du saaledes har smigret for din Broder? Du har opfyldt Skriften, som siger: „Han taler fredeligt med sin Næste, og har ondt i Sinde." Jeg ved, du vilde ikke, at jeg skulde gøre saaledes mod dig; men du har gjort det; du maa se til, hvad din Samvittighed siger dig. — — —."

4. I sine vældige Stridsskrifter mod Rom og Pavens Forsvarer, mærker man baade, at det er en Mand, der taler, der selv har set, hvad han taler om, og at han tvivler paa Pavens og hans Forsvarers Ærlighed. Saaledes siger han i sit Skrift „Om Pavedømmet i Rom" (af 1520): „Ingen skal være saa naragtig, at han tror, at det er Pavens og alle hans Romanisters og Smigrers alvorlige Mening, at hans Herrevælde er af guddommelig Anordning. Mærk dig herved: Af alt, hvad der er af guddommelig Anordning bliver der i Rom ikke holdt den mindste Tøddel; ja, det spottes som en Daarskab, i Fald nogen tænker derpaa, som det da er soleklart. De kunde ogsaa godt finde sig i, at Evangeliet og Kristentroen sank til Jorden i al Verden, og agte ikke at miste et Haar for den Sags Skyld; derhos flyde alle onde Eksempler paa gejstlig og verdslig Skalkhed ud i al Verden som fra et Hav af al Ondskab. Af alt dette ler man i Rom, og hvo der sørger derover, han er en bon Christian d. e. en Nar". (Fr. Nielsen: Luthers reformatoriske Skrifter Side 156).

5. I sit vældige Opraab af Juni 1520: „Til den kristelige Adel af den tyske Nation om den kristelige Stands Forbedring" —, som Fr. Nielsen (anf. Skr. Side 209) kalder „det ypperste af alle Luthers Stridsskrifter" —, mærker man den Overbevisningens Magt, som Erfaring og Selvsyn giver. „Nu da Vælsikland er udsuget, kommer de til Tyskland og tager meget varsomt fat; men ser vi ret til, skal Tyskland snart komme til at ligne Vælsikland. Vi har allerede adskillige Kardinaler. Hvad Romerne har i Sinde dermed, skal de drukne Tyskere ikke forstaa, før de ikke mere har noget Bispedømme, Kloster, Præstekald, Len, Hvid eller Skilling. Antikristen maa have Jordens Skatte, som forkyndt er." (Side 229 anf. Skr.).

„Men hvem kan tælle Pavens og Kardinalernes Tjenerhold, eftersom Paven, naar han blot rider sig en Tur, har henved tre eller fire Tusind Muldyrryttere om sig, trods alle Kejsere og Konger." (Side 234).

Om Datarien eller Pavens Regeringskontor i Rom siger han: at der er et saadant Ustyr, at ingen kan tale derom. „Der er en Køben, Sælgen, Bytten, Tusken, Hurlumhej, Løgn, Bedrag, Røven, Stjælen, Spektakel, Horeri, Keltringstreger, paa allehaande Maader, Gudsbespottelse, saa at det ikke er Antikristen muligt at regere forargerligere. Venedig, Antwerpen, Kairo er slet ingen Ting imod dette Marked og Købmandsskab i Rom, undtagen at der gaar det dog fornuftig og ærlig til, men her gaar det som Djævelen selv vil." Og fra dette Hav strømmer nu lignende Dyd ud i al Verden." (Side 240).

Luther tænker sikkert paa sin egen Romerrejse, idet han siger: Man skulde afskaffe Valfarterne til Rom. „Dette siger jeg ikke, fordi jeg mener, at Valfarter er onde, men fordi de nu for Tiden er kommen i Forfald, thi i Rom har Pilegrimmene ikke noget godt Eksempel for Øje, men idel Forargelse, som de da ogsaa har gjort et Ordsprog derom. Jo nærmere Rom, des værre Kristne; og de bringer Ringeagt for Gud og Guds Bud med tilbage. Man siger: Den, der første Gang drager til Rom, søger en Skælm, anden Gang finder han ham, tredie Gang bringer han ham med sig derfra. Men de er nu bleven saa ferme, at de udfører de tre Rejser paa een Gang og har tilvisse bragt os saadanne Stykker fra Rom. Det vilde være bedre aldrig at have set eller kendt Rom." (Anf. Skr. Side 256).

„Ingen maa nu tro, at jeg siger for meget; det er alt aabenlyst, saa at de selv i Rom maa bekende, at det er grueligere og mere, end nogen kunde sige." (241).

„Jeg tier ogsaa for Øjeblikket om, hvor alle de Afladspenge er kommen hen; en anden Gang vil jeg spørge derom; thi Campoflore og Belvidere og flere andre Steder vide vel noget derom." (242).

NB. I den tyske Tekst hos Walch (10de Bind, 295) hedder det i en Parenthes efter Belvidere (Pavernes Skændsels og Lystilotte). Hvorfor er det udeladt i den danske Oversættelse? —

* * *

Men i Stedet for at fortsætte med disse Udlæg af Luthers Utalelser, henviser jeg Læseren til Fr. Nielsens „Luthers reformatoriske Skrifter", som udkom i 1883 i Anledning af 400-Aarsfesten Luthers Fødsel, men maa ikke have funden nogen rivende Afsætning i Danmark, da Bogen alt længe har været at faa til nedsat Pris.

Den burde ejes og læses af enhver dansk Lutheraner.

* * *

Men det er altid farligt for en Krigsførende Magt, naar Modstanderen har haft Anledning til at udspejde baade Lejren, Tropperne og alt, — saaledes som det var Tilfældet med Luther overfor Pavemagtens og dens Forsægtere. Deraf kan i nogen Maade det Raseri forklares, hvormed Popisterne indtil denne Dag for frem mod alt, der staar i Forbindelse med Luthers Navn.

6. Men for mange Aar var Luthers Erfaringer paa sin Romerrejse som et Frø, der laa i Jorden uden at spire. I 1512 nødte Staupitz og andre af hans Venner ham til at tage den teologiske Doktorgrad, ved hvilken Lejlighed han aflagde en Ed, som han siden, da det stormede om ham fra alle Sider, lærte at betragte, som af højeste Vigtighed, idet han ved den var forpligtet til at udføre den Gerning, man nu bebrejdede ham. I Aarene 1512—1517 foregik der en mægtig Udvikling i Luther som bibelsk, evangelisk Theolog. I sin Fortale til 2den Del af Luthers latinske Skrifter (1546) siger Melancthon om Luthers Virksomhed i Aarene 1572—17: „Nu begyndte han at udlægge Brevet til Romerne og dernæst Salmerne. Disse Skrifter udlagde han saaledes, at der efter alle gudfrygtige og forstandige Folks Dom Lærens rene Lys straalede frem efter en lang og mørk Nat. Han viste heri Forskellen mellem Lov og Evangelium, modbevisste den Vildfarelse, som dengang var herskende i Skolerne og i Forkyndelsen, at Menneskene fortjener Syndernes Forladelse ved dens egne Gerninger og blive retfærdige for Gud ved ydre Fromhedsøvelser, ligesom Farisæerne lærte. Derfor kaldte Luther Menneskenes Hjerter tilbage til Guds Søn og viste dem, ligesom Døberen, det Guds Lam, som bar vore Synder, viste dem, at vore Synder forlades af Naade for Guds Søns Skyld, og at denne Velgerning modtages ved Troen. Ligeledes oplyste han de andre Punkter i den Kristne Lære.— Denne Begyndelse paa den gode Sag skaffede ham stor Anseelse, især fordi Lærerens Liv stemmede overens med hans Tale, saa man saa, at han ikke blot havde Ordet i Munden men i Hjertet. Beundringen af hans Liv skaffede ham sterk Tiltro i Tilhørernes Hjerter, som de gamle har sagt:

En ærbar Vandel vinder Tillid hos de fleste. Da han derfor senere ændrede flere skrigende Misbrug, modsatte ærlige Folk, som kendte ham nøje, sig ikke, men stod med ham paa Grund af den Anseelse, hvori han stod hos dem paa Grund af hans Læres Renhed og hellige Levnet. — (Se Walch. 14. Bind, Side 463). En af Luthers nyeste og dygtigste Biografer, den store Reformationshistoriker, Dr. Th. H. F. Kolde, siger om Luthers Virksomhed og Udvikling i Aarene 1512—17: „Modsætningen mellem Lov og Evangelium, Synd og Naade, Frugten af hans Studium af Brevene til Rom og Galaterne, finder vi her som Kæmpepunktet i hans tologiske Tænkning. Han er fuldelig forvisset om, at Troen alene retfærdiggør. Men han har ingen Anelse om, at han ved denne sin Lære ingen Maade er i Modstrid med den traditionelle Teologi*) Det er ligeledes i disse Aar, at han mer og mer vender sig bort fra eller rettere polimiserer imod Skolastikken og dens Lærer, „Hedningen Aristoteles", medens han derimod føler sig tiltalt af Middelalderens Mystik og dennes Talsmand paa det tyske Sprog. I 1516 udgav han saaledes med en kort Fortale den mærkelige lille Bog „Den tyske Tologi (udgivet paa Dansk af L. H. Schmidt**).

(Fortsættes.)

*) Citatet er taget af Lilly's Renaissance Typers, Side 246. Jeg ejer desværre ikke Koldes Biografi af Luther.

**) Se herom Køstlin: Luthers Theology (engelsk ved Hog) Side 89 flg.

Missionen og Ungdommen*)

Hedningemission og Ungdom hører sammen, thi Hedningemissionen er Ungdommen i Kirken, dens Selvfornyelse.

Jeg vil tale om Berøringen mellem Missionen og Ungdommen og fremhæve nogle Sider i Kristendommen, som Missionen fører frem.

1) Hedningemissionen forener Drøm og Daad.

Vi ser Paulus gaa som en Drømmer gennem Lilleasien uden rigtigt Maal og Med.

Han kommer da til Troas, sender vel ogsaa Tanken over til den anden Kyst, taler maaske med makedoniske Mænd, og i en Drøm faar han da Kaldet: Kom! —

Daad følger Drøm. Den næste Dag sejler et Skib til Europa, ladet med Kristendom.

Vi ser Paulus være i Efesus, skrive Breve derfra, og stifte Menigheder rundt om. Da kommer Drømmene, og Udveen kalder mod de gamle Menigheder, mod Jerusalem og mod noget nyt: Rom. Fra Korint sender han Romerbrevet forud for sig, og har da allerede Planer om at komme til Spanien.

Ungdommen drømmer ogsaa, og Drømmen ægger til Daad.

Hedningemissionen er Verdens største Drøm og Daad, og Herren har givet Befalingen til at gaa ud og gaa straks.

2) Hedningemissionen fæder det store Evighedsspørgsmaal sammen med det daglige Arbejde.

Gennem 1ste og 2det Thessalonikerbrev gaar Tanken om Haab og Arbejde, og over Missionsarbejdet lyser Haabets Stjerne. Naar Arbejdet er endt, skal Kristus komme.

Dette Haab giver os noget at bestille. Megen Tale om Døden i Kirkerne gaar Ungdommen forbi, lad dem hellere faa noget at bestille. Kristendommen er Arbejde her og i Dag.

3) Hedningemissionen skaber mere end noget andet kristne Personligheder.

Det er et Særkende paa Ungdommen, at den vil have Idealerne legemliggjorte, og den spejder efter Virkeliggørelse af Kristendommens Idealer.

Vi har Vanskelighed derved herhjemme med vore overkultiverede Forhold som Baggrund.

Paa Missionsmarken kan de nytestamentlige Forhold kommes ganske anderledes nær. Missionærerne er Mennesker, der har faaet en særlig lykkelig Pligt.

4) Hedningemissionen betoner det fælles kristelige.

Evangeliet i Evangeliet er det, som maa føres for Hedningerne, og store „Hemmeligheder" vil aabenbares, naar Kristus afsløres i Hedningerne.

Ungdommen har liden konfessionel Interesse, da de ligesom mangler Forhistorien, men Stridsspørgsmaalene og Partistridighederne har ingen videre Betydning for de unge.

5) Hedningemissionen fører det grundkristelige frem i Forgrunden.

Missionæren ved, at der er ikke givet noget andet Navn til Frelse end Jesus Kristus, og at Afguderne er intet, men alt er af, ved og til Gud.

Tvivlen er en af den gamle Kristenheds værste Sygdomstegn. Ikke Tvivl om, hvorledes Frelsen erhverves, men Tvivl om selve Guds Tilværelse, og herved spildes megen Tid og Kraft.

En mægtig Hjælp har vi herimod ved at betragte den Hær af Missionærer, der vidner, fordi de har en Tro.

Lad Hjemmekirken faa mere af denne urokkelige Tro, da skal Ungdommen komme.

6) Hedningemissionen er oldkristelig og dog moderne.

Ungdommen bliver til Tider træt af at høre om den svundne Guldalder, Apostoltiden, og spørger, hvorfor den ikke kan komme igen.

Den kan ogsaa komme igen, siger Missionæren, vi vil det samme som dengang, og Kraften, Guds Aand, er den samme.

Dette Vidnesbyrd fra modne Mænd, der gør et maalbevidst Arbejde efter prøvede Metoder, øver sin Virkning paa Ungdommen.

Loyalitet mod Jesus er Missionens bærende Princip, og Missionæren er stolt af at sendes ud af saadan en Herre, den bedste Herre. Og Ungdommen trænger til en Herre, som de kan tjene og lyde.

—

Det er altsaa meget, der tyder paa, at Hedningemissionen og Ungdommen kan finde hinanden.

Men endnu er det ikke sket, og dertil er der flere Grunde:

1) Ungdomsbevægelsen er ung og ny, og man kan derfor ikke forlange store Ting af den.

Vi maa vente lidt og nøjes med det Faktum, at der ydes 13,000 Kr. til Missionen af K. F. U. M. (og vist noget mere af K. F. U. K.).

2) Der er mange Præster, som endnu slet ikke har faaet Øjet opladt for Hedningemissionen, den er ikke kommet ind i deres Hjerter og frem paa Prædikestolene.

3) Det er altfor faa Hjem, hvor Missionen har en virkelig Plads.

4) Det kan ogsaa være nogle Missionærers Skyld. Hvis Ungdommen ikke er i deres Tanker, kommer deres Tanker ikke ind i Ungdommen.

5) Missionsselskaberne har vel ogsaa deres Part af Skylden, idet de endnu ikke har kunnet samle sig og sluttet drage ud mod Ungdommen.

Jeg vil til sidst give nogle gode Raad:

For at det kan blive bedre i Fremtiden maa vi have bedre og bedre Specialister, der kan drage andre med sig, nogle af de nu bundne Kræfter maa løsnes, saa de kan drage ud over Landet.

Endvidere maa Bibelen have en ganske anderledes Plads i de Kristnes Liv. Den kristne Ungdomsbevægelse sætter den paa Hædersplads, og i samme Grad, som vi lever med Bibelen, vil Hedningemissionen faa Kød og Blod i os.

En Bibelskole, hvor der tillige sturedes Hedningemission, vilde være af umaadelig Hjælp. Derved vilde ogsaa meget være vundet, om alle Indre-Missionærer, Sekretærer o. lign. havde opholdt sig nogen Tid saadant et Sted.

Ved Litteratur, Missionsudstillinger og et Blad, kan der ogsaa gøres et godt Arbejde.

Men frem for alt maa den bevidste Missionsmenighed gaa i Spidsen. Lad Bønnen omfatte Ungdommen, saa at den maa paavirkes langt mere.

Maalet er, at ingen ung skulde kunne gaa iblandt os, uden at have staaet Ansigt til Ansigt med Hedningemissionen, ja, maaske med Spørgsmaalet: „Skal du ikke selv gaa ud?"

Det kunde være en gavnlig Krise for en ung at komme ind i.

*) En Tale af Past. Olf. Ricard i København, i „Kr. Dgbl." for en Tid siden.

Forbønnens Magt.

Paa en Rejse i Tyskland i Aaret 1869 stiftede jeg, skriver en Forfatter, Bekendtskab med to troende, ugifte Søstre, som var hjemmehørende i Reval, men nu boede i umiddelbar Nærhed af Erlangen. Deres Navn var F—e. De var dengang gamle, og nu er de forlængst gaaet bort fra denne Jord. — Guds Rige var dem kærere end alt andet. Ensomme i Livet, men økonomisk velstillede, søgte de paa deres Vis at arbejde for Guds Rige ved at understøtte fattige, troende Teologer under deres Studium og saaledes hjælpe dem til at blive Præster. Dog havde disse Søstre ikke altid kendt Gud; tværtimod, deres Ungdom var gaaet hen paa Verdens Vis. Deres Omvendelse havde de — næst Gud — afdøde Pastor Ludvig Harms i Hermannsburg at takke for. Hans Skrifter var deres daglige Læsning, og gerne og ofte faldt Talen paa den afdøde Lærefader.

I det følgende skal nu fortælles om, hvorledes Harm's Forbøn var den umiddelbare Aarsag til den ene af de to Søstres Omvendelse. Denne Fortælling kaster Lys ikke blot over denne fremragende Mands Karakter, men ogsaa over Guds Villie med Menneskene og hans Riges Herlighed.

Frk. F—e var rig og havde faaet en god Opdragelse. I en Række af Aar foretog hun hver Sommer Rejser omkring i Mellem- og SydEuropa. Hun lærte de forskellige Landes Kunstskatte at kende, hun nød deres Naturskønheder, men Fred i sit Hjerte havde hun ikke. Hun fulgte med sin Tid og syslede med Samtidens bedste Skønlitteratur; som saa mange andre søgte hun Vederkvægelse for sin tørstende Sjæl i Skønlitteraturens uvirkelige Karakterer og indbildte Situationer, i hele den Drømmeverden, som der oprulles for en. Men det lykkedes ikke. Hvor meget hun end søgte, var og blev hendes Hjerte dog utilfredsstillet. Hun fandt, at hendes Liv ikke havde noget virkeligt Maal.

Da kom hun paa en af sine Rejser engang til Hermannsburg paa Lüneburgerheden — dette Sted, som ved Harms er blevet forvandlet fra en skidden Bondeby til en velhavende Købstad, et af Arnestederne for den evangeliske Missionsvirksomhed, hvorfra Strømme af Velsignelse er flydt ud til Hedningeverdenen, ogsaa til Kristenheden her hjemme i Europa.

Hun tog ind paa Hotellet og begav sig derefter paa et Besøg hos Pastor Harms. Denne modtog hende, men var som sædvanligt noget tilbageholdende og sagde ikke meget. Som de nu sad og samtalede, begyndte det pludselig at tordne. Et tykt Mørke lagde sig hen over Hermannsburg, Lyn paa Lyn kløvede Skyerne, og Tordenens mægtige Buldren bragte Huset til at ryste.

I det samme blev Dørene lukkede op, og alle Husets Beboere indfandt sig i Præstens Værelse. Frøken F—e saa sig spørgende om.

Harms forstod hendes spørgende Blik og sagde: „Naar det tordner, har vi her for Skik at holde Tordengudstjeneste".

Derpaa tog han Bibelen, slog den 77de Salme op, læste den med dyb og alvorlig Røst og bad derefter en brændende Bøn til den Gud „som vandrer paa Vejrets Vinger og lader sin Tordens Trøn rulle over Jordens Kreds".

Som han stod der rolig og fattet, udøsende sit Hjerte i inderlig Bøn, medens Tordenen drønede, og Lynene knitrede, var han et levende Billede paa den Frimodighed, som en Kristen ejer, ogsaa naar han staar Ansigt til Ansigt med Døden, og dette gjorde et mægtigt Indtryk paa den fremmede Kvinde.

Snart var Tordenen forbi.

Old Dutch Cleanser

Does ALL Your Cleaning----Easily and Quickly

This new, all-'round Cleanser in handy sifter can, takes all the hard work out of keeping things clean. It's much quicker too.

10 cts. Large Sifter Can

Cleans, Scrubs, Scours, Polishes

Pots, pans, kettles, woodwork, floors, shelves, painted walls, windows, metals, cutlery, in the bath room, pantry, kitchen, in fact throughout the house.

Painted woodwork and walls require care in cleaning —do it easily and safely with Old Dutch Cleanser.

The New Way

Sprinkle a very little Old Dutch Cleanser on cloth or sponge, rub easily, rinse with clean wet cloth and wipe dry. No caustic or acid. Avoid them. (Not a soap powder)

Just You Try It